

ПРАВООХОРОННА СФЕРА ТА ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 338.001.36

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-76-82

Юрій ПАРШИН[©]
доктор економічних наук,
професор
(Дніпропетровський
державний університет
внутрішніх справ,
м. Дніпро Україна)

Дмитро САНАКОЄВ[©]
кандидат юридичних наук,
доцент
(Дніпропетровський
державний університет
внутрішніх справ,
м. Дніпро Україна)

Єрбол ОМАРОВ[©]
доктор філософії (право),
асоційований професор
(Академія правоохоронних
органів при Генеральній
прокуратурі Республіки
Казахстан, м. Косши
Акмолінської обл.,
Казахстан)

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ШКОДИ ТА ЗБИТКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Висвітлено проблемні питання щодо оцінки шкоди та збитків, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану. На сьогодні немає розроблених методик визначення збитків у грошовому вимірі, отриманих від військових дій. Ця проблема є комплексною, а отже, розрахунки необхідно виконувати за окремими складовими елементами та сегментами. Акцентовано, що для підрахунку кожного складового елемента необхідні індивідуальний підхід та розробка індивідуальних моделей. Запропоновано для визначення та оцінки заподіяної шкоди та збитків враховувати чотири складових: людські втрати, витрати на виплату одноразової грошової допомоги, матеріальні втрати безпосередньо правоохоронних органів та витрати на утилізацію пошкодженої техніки й майна.

Ключові слова: поліція, загальні втрати, збитки, методи оцінки, показники.

Постановка проблеми. Питання щодо оцінки вартості пошкодженого майна від проведення військових дій на сьогодні є дуже актуальним. Міжнародна консалтингова компанія McKinsey опублікувала доповідь “Risk, Resilience, and Rebalancing in Global Value Chains”, в якій надано фінансову оцінку шоків, що

© Ю. Паршин, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8650-5303>
parshin22@ukr.net

© Д. Санакоев, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6783-3168>
d_sanakoyev@ukr.net

© Є. Омаров, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3230-6181>
e.omarovmirza@gmail.com

викликані різними значущими подіями. Наприклад, збитки від пандемії компанією оцінюються у \$30 трлн, ядерна війна коштуватиме \$15 трлн, економічна криза – \$10 трлн, масштабна кібератака понад \$1 трлн, а локальний військовий конфлікт оцінюється «всього» у \$90 млрд. Але зауважимо, що враховувати треба не тільки прямі збитки, а необхідно брати до уваги і непрямі збитки: суттєве зменшення або припинення інвестицій, відтік робочої сили, що впливає на зниження ВВП, додаткові витрати на захист та соціальну підтримку населення тощо [14]. Зважаючи на те, що різні фахівці надають різну інформацію щодо фінансової оцінки втрат від війни, то треба зауважити, що ці питання є досить актуальними.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Країна, в якій відбуваються військові дії, тією чи іншою мірою зазнає різних матеріальних втрат і шкоди від цих дій. Для відбудови та відновлення об'єктів та інфраструктури країни необхідні відповідні фінансові вливання з обсягами не менше завданих країні збитків, а отже, необхідно врахувати всі понесені втрати в грошовому вимірі. На цей час немає чітко розробленої методики визначення збитків, отриманих від військових дій. Водночас аналогічні питання, з оцінкою «ціни» злочинності та понесених втрат, розглядали такі вчені, як: М. Рейнольдс, Л. Філіпс, Д. Тейлор, Г. Беккер, Т. Міллер, О. Пчеліна, І. Татарин тощо.

Водночас питання, які дозволяють визначити шкоду та збитки у натуральній і грошовій формі, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю, забезпеченням безпеки дорожнього руху, ще недостатньо вивчені та потребують подальшого дослідження.

Мета статті – розробка методики розрахунку визначення шкоди та збитків у натуральній і грошовій формі, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки і порядку, зокрема завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації.

Виклад основного матеріалу. Визначення реальних отриманих збитків, нанесених державі від війни, є питанням важливим, а їх оцінки, які надаються різними фахівцями, дуже різняться. Тож за оцінками Мінекономіки, прямі збитки від війни вже досягли \$360 млрд. Це втрати від руйнування інфраструктури та об'єктів соціальної сфери, таких як лікарні, школи, дитсадки, мости тощо. Одночасно прем'єром Денисом Шмигалем на зустрічі з главами урядів країн «вишеградської четвірки» у березні було заявлено, що «попередні розрахунки кажуть, що прямі одноразові втрати для України становлять понад \$500 млрд». А якщо ж сюди додати втрати у вигляді недоотриманого прибутку та не вкладених інвестицій, то ця цифра буде становити понад \$1 трлн. За оцінками Європейського банку реконструкції та розвитку, через війну українська економіка знизиться на 30 % у 2022 році [2; 5].

Під час визначення або проведення оцінки майна та майнових прав треба керуватися відповідним Законом України [6], в якому визначено загальні засади проведення оцінки майна, а також ситуації обов'язкового проведення такої оцінки, зокрема в разі визначення збитків або розміру відшкодування у випадках, встановлених законом; в інших випадках за рішенням суду або у зв'язку з необхідністю захисту суспільних інтересів.

Зазначимо, що КПК України у ст. 127 «Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому» передбачає кілька способів відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням або іншим суспільно-небезпечним діянням:

1) добровільно підозрюваним, обвинуваченим, а також за його згодою будь-якою іншою фізичною чи юридичною особою, вказуючи, що останні мають право на будь-якій стадії кримінального провадження відшкодувати шкоду, завдану потерпілому, територіальній громаді, державі внаслідок кримінального правопорушення;

2) стягнута за рішенням суду за результатами розгляду цивільного позову у кримінальному провадженні;

3) компенсована потерпілому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом.

Для визначення збитків ученими розробляються економічні моделі та економетричні методи, які використовуються для вивчення того, як державні кошти та людські ресурси можуть бути розподілені для оптимізації боротьби зі злочинністю. Також авторами розглядаються питання впливу різних факторів на злочинність, та досліджуються методи стимулювання їх зменшення [15].

Будь-які злочинні дії мають свою вартісну оцінку. Вартість сексуального

насилства та заподіяної шкоди у вартісному вигляді розглядається вченими на прикладі окремого штату у Сполучених штатах Америки, а саме Міннесоті [10].

Кожне суспільство потребує визнання та захисту прав своїх громадян заради загального блага свого суспільства. Відшкодування збитків та втрат необхідно розглядати у розрізі способів захисту законних інтересів приватних осіб у межах суспільних відносин [12].

Також зазначені події впливають на менеджмент процесів, сталість логістичних зв'язків тощо [8]. Економічне оцінювання нанесення шкоди є предметом розгляду також і закордонних фахівців [3; 10; 15; 20]. Водночас повинно братися до уваги криміналістичне забезпечення встановлення характеру та розміру шкоди, завданої економічним злочинцем [19]. Зазначимо, що за окремими процесами розроблені методичні рекомендації стосовно організації виявлення та розслідування фінансових та економічних злочинів, алгоритму дій працівників підрозділів стратегічних розслідувань під час виявлення та документування кримінальних правопорушень із самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва тощо [7; 11].

Під час воєнного стану економіка України втратила значну частку потенціалу для створення доданої вартості. Також вона зазнала деякі структурні зміни. Треба зазначити, що зміни повинні відбуватися і в правовому регулюванні законодавчої діяльності, що дасть змогу більш гнучко реагувати та ухвалювати рішення у складний час. Фахівці-юристи пропонують зміни до чинного законодавства та ухвалення нових законів, зважаючи на зміни сучасного становища [1; 4; 9].

Аналіз економічного боку втрат, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки і порядку, передбачає комплексне та системне вивчення стану національного господарства внаслідок ситуації, що склалася на цей момент часу. У цьому випадку передбачається, що держава отримала втрати та збитки, а отже, їх потрібно оцінити. Оцінку необхідно визначити як у натуральній формі, так і грошовій. Також, на нашу думку, таку оцінку треба проводити або за секторами, або за окремими напрямками діяльності.

Кабінетом Міністрів України від 20 березня 2022 р. було ухвалено Постанову № 326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації», в якій зазначено (п. 4), які основні показники повинні бути враховані під час виконання такої оцінки [16]. Основними показниками у розрахунку є такі: людські втрати, витрати на виплату одноразової грошової допомоги, матеріальні втрати безпосередньо правоохоронних органів та витрати на утилізацію пошкодженої техніки і майна.

Розглянемо ці показники окремо. Оцінка якості людських ресурсів у сучасних умовах є актуальним питанням у світовому контексті. На рівні держав будуються власні концепції та системи, де надають розуміння якості людським ресурсам та яким вимогам на перспективу вони мають відповідати. Створюються системи класифікації у частині їх кваліфікації на основі незалежної оцінки.

Для того щоб виконати оцінку людських втрат або людських ресурсів, необхідно розробити відповідну методiku їх оцінки. За основну концепцію приймемо таку, в якій зробимо акцент на кваліфікації працівників правоохоронних органів та осіб рядового і начальницького складу. У зв'язку з цим необхідно враховувати прямі витрати – це ті кошти, що витрачаються на підготовку правоохоронця, та непрямі втрати – ті втрати, які зазнає держава від недотримання кваліфікованої роботи відповідних фахівців, а отже, зазнає збитки. Зазначимо, що рівень кваліфікації також залежить від досвіду роботи правоохоронця.

Порядок призначення та виплати одноразової грошової допомоги визначені постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. [17].

Зазначимо, що розмір допомоги динамічно змінюється, на цей час прожитковий мінімум для працездатних осіб становить 2481 грн. Наприклад, таку допомогу надають військовослужбовцеві, який дістав поранення (контузію, травму, каліцтво) чи захворювання під час виконання обов'язків військової служби, а також звільненому з військової служби, який частково втратив працездатність унаслідок зазначених причин, але не пізніше ніж за три місяці після звільнення з військової служби.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. на період воєнного стану військовослужбовцям та співробітникам інших безпекових відомств виплачуватимуть додатково 30 тисяч грн щомісячно [18]. Це йдеться про військових Збройних Сил України, Служби безпеки та інших структур, у тому числі

керівництва управління спеціальних операцій Національного антикорупційного бюро та поліцейських. Виплата одноразової грошової допомоги здійснюється також сім'ям осіб, які померли внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва), отриманого під час захисту Батьківщини у період дії воєнного стану, не пізніше ніж через один рік після поранення (контузії, травми, каліцтва).

Також урядом було затверджено виплати сім'ям загиблих військових та інших службовців, визначених у цій постанові, в розмірі 15 млн грн. Ця сума повинна розподілятися між всіма утримувачами згідно із законодавством про захист військових та їхніх сімей. Водночас якщо сім'я загиблої особи одночасно має право отримати одноразову грошову допомогу та одноразову грошову допомогу або компенсаційну виплату, що встановлена іншими актами законодавства, то виплачують одну з них за їх вибором.

Як відомо, загальна ефективність правоохоронних органів складається також з ефективності використання всіх наявних ресурсів, тому оцінка матеріальних втрат є важливою складовою під час визначення шкоди та збитків, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю, забезпеченням безпеки дорожнього руху.

Матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів містить у себе централізоване постачання матеріальних, технічних і військових ресурсів (сировина, паливо, обладнання, речове майно, зброя, боєприпаси й матеріали тощо. Тобто класифікувати ресурси можна залежно від їхньої ролі, матеріального управління й особливостей впливу на процес функціонування правоохоронних органів і поділити на такі види: матеріальні ресурси та технічні ресурси, до яких належить охорона (система контролю, сигналізації); оргтехніка тощо.

Зазначимо, що наказом Національної поліції України від 27.05. 2015 № 506 затверджено перелік товарів, які підлягають централізованому забезпеченню [13]. Серед них виокремлено такі розділи: засоби зв'язку та телекомунікацій; технічні засоби, спеціальна, комп'ютерна техніка та програмне забезпечення; однострій поліцейських; бланки документів та інші товари та майно.

Під час розгляду сегменту витрат на утилізацію пошкодженої техніки і майна зазначимо, що списання основних засобів – це один із процесів врахування втрат у діяльності правоохоронних органів під час визначення шкоди та збитків, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю, забезпеченням безпеки дорожнього руху. При цьому з балансу може бути списано: нерухомість, устаткування, транспортні засоби та інше майно, яке належить до основних засобів. Всі основні засоби поділяються на групи з рекомендованими термінами їх функціонування і відносно яких відбуваються амортизаційні нарахування їх зносу. З іншого боку, зважаючи на інфляційні та інші неоднозначні процеси сьогодення, ринкова вартість основних засобів (ОЗ) теж постійно змінюється. Тож під час визначення справедливої вартості треба враховувати у фактори: остаточну вартість ОЗ, ринкову вартість ОЗ, вартість транспортування тощо.

Зважаючи на вищевикладене, можна зауважити, що процес оцінювання та визначення шкоди та збитків, пов'язаних із забезпеченням публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю, забезпеченням безпеки дорожнього руху є досить складний. З іншого боку, якщо уніфікувати його, то процес значно полегшиться. Пропонуємо схему методики оцінки цього процесу (рис. 1).

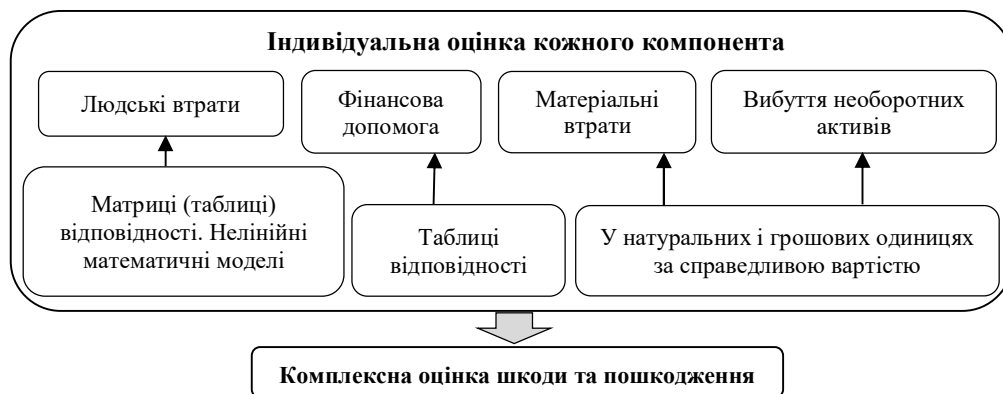

Рис. 1. Схема методики оцінки процесу визначення шкоди та пошкодження (джерело: розроблено авторами)

Загальні втрати (CE) за зазначеними складовими становитимуть:

$$CE = L_h + L_{fa} + L_{ml} + L_{dfa}, \quad (1)$$

де: L_h – людські втрати (загибель, смерть працівників правоохоронних органів, осіб рядового і начальницького складу) під час участі в бойових діях;

L_{fa} – витрати на виплату одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності;

L_{ml} – матеріальні втрати правоохоронних органів, пов'язані із забезпеченням публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю тощо;

L_{dfa} – витрати на утилізацію (списання) пошкодженої техніки та іншого майна.

Показник $B_{ЛВ}$ по вартості треба визначати за допомогою матриць відповідності у агрегованому вигляді з врахуванням основних факторів – звання, кваліфікація, стаж роботи тощо. Пропонується також визначати цей показник як за допомогою експертного оцінювання, так і за допомогою побудованих трьохмірних нелінійних математичних моделей, і тим самим виключивши суб'єктивну складову з розрахунків.

Показник $B_{ГД}$ по вартості треба визначати в агрегованому вигляді від статистичних даних медичних установ.

Показник $B_{МВ}$ по вартості пропонується визначати за допомогою експертного оцінювання.

Показник $B_{УОЗ}$ по вартості треба визначати за справедливою вартістю без врахування ступеня зносу (амортизаційних відрахувань).

Загальний показник дозволить визначити грошову оцінку отриманої шкоди та дасть підстави заявити розрахункові значення отриманих втрат.

Висновки. Оцінка вартості пошкодженого та втраченого майна від проведення військових дій є питанням складним та багатоплановим, оскільки відображає різні грані отриманих втрат. Під час їх розгляду необхідно використовувати цільовий підхід. На цей час за запропонованою методикою є змога підраховувати понесені втрати, що пов'язані із забезпеченням публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю, забезпеченням безпеки дорожнього руху. Людські втрати, витрати на виплату одноразової грошової допомоги, матеріальні втрати безпосередньо правоохоронних органів та витрати на утилізацію пошкодженої техніки і майна є основними показниками у запропонованому розрахунку, що у достатньо повному обсязі враховує понесені витрати та втрати.

Список використаних джерел

1. Adashys L. Concepts and preconditions of European regional policy. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Vol. 1 (1). P. 139–145.
2. Аудит людських ресурсів. Навіщо він потрібен? URL : <https://www.kaminsoft.ru/newspaper/latest/4341-audit-chelovecheskikh-resursovo-zachem-on-nuzhen.html>.
3. Becker G. S. Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*. 1968. Vol. 76. P. 169–217.
4. Bohatyrova O., Bohatyrov A. Legal basis for preventing deformation of personnel of custodial settings. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Vol. 1 (1). P. 117–123.
5. ВВП України чекає на іспит на міцність? Як відреагує економіка на довгу війну із рф. URL : <https://economics.segodnya.ua/economics/enews/vvp-ukrainy-zhdet-ekzamen-na-prochnost-kak-otreagruet-ekonomika-na-dolguyu-voynu-s-rf-1621201.html>.
6. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 21.07.2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 47. Ст. 251.
7. Санакоєв Д. Б., Мороз В. П., Неклеса О. В. та ін. Організація виявлення та розслідування фінансових та економічних злочинів : зб. метод. рекомендацій. Дніпро : ДДУВС, 2022. 455 с.
8. Khakimov R., Abduvasikov Ab., Danyliuk S., Parshyn Y., Alkema V. Strategic Priorities of Intellectual Capital Management in the Enterprise. *Academy of Strategic Management Journal*. Print ISSN: 1544-1458; Online ISSN: 1939-6104/2019. 2019. Vol. 18. Special Issue 1. P. 1–5. URL: <https://www.abacademies.org/articles/strategic-priorities-of-intellectual-capital-management-in-the-enterprise-8694.html>.
9. Myroniuk R., Myroniuk S., Kuntsevych Iu. Features of public administration in the field of road infrastructure in Ukraine and taking into account the EU standards for its improvement. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Vol. 1 (1). P. 86–96.
10. Miller T. R., Taylor D. M., Sheppard M. A. Costs of Sexual Violence in Minnesota / Minnesota Department of Health. 2007. URL : <https://www.health.state.mn.us/>

communities/svp/documents/svcosts.pdf.

11. Санакоєв Д. Б., Неклеса О. В., Єфімов В. В. та ін. Алгоритм дій працівників підрозділів стратегічних розслідувань при виявленні та документуванні кримінальних правопорушень із самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва : метод. рекомендації. Дніпро : ДДУВС, 2022. 55 с.

12. Moroz V., Brusakova O., Karmaza O., Vasylenko V. Public Administration and the Protection of Private Rights: Questioning Its Recognition and Application Under Ukrainian Law. *Ius Humani. Law Journal.* 2022. № 11(1). P. 29–41. URL : <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v11i1.294>

13. Про централізоване матеріально-технічне забезпечення органів (підрозділів) поліції, закладів та установ, що належать до сфери управління Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 27.05.2015 № 506. URL : <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/10.html>.

14. Parshin Y., Parshina M., Yefimov V. Approaches to the development of the complex method of expertise at enterprises. *Scientific journal «Philosophy, Economics and Law Review».* 2021. Vol. 1 (2). S. 57–66.

15. Phillips L., Votey H. L. The Economics of Crime Control. Beverly Hills etc. 1981. S. 24–33. URL: <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/economics-crime-control>

16. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>.

17. Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовцям, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві : постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 № 975. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF#Text>.

18. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2022 № 168. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>.

19. Пчеліна О. В. Криміналістичне забезпечення встановлення характеру та розміру шкоди, завданої економічним злочином. *Право і безпека.* 2011. № 1. С. 183–187.

20. Reynolds M. M. The Economics of Criminal Activity. The Economics of Crime. N.-Y. etc. 1980. P. 27–70.

Надійшла до редакції 16.11.2022

References

1. Adashys, L. (2021) Concepts and preconditions of European regional policy. *Scientific journal «Philosophy, Economics and Law Review».* Vol. 1 (1), pp. 139–145.

2. Audyt liudskykh resursiv. Navishcho vin potriben [Audit of human resources. Why is it needed?]? URL : <https://www.kaminsoft.ru/newspaper/latest/4341-audit-chelovecheskikh-resursovezachem-on-nuzhen.html>. [in Ukr.].

3. Becker, G. S. (1968) Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy.* Vol. 76, pp. 169–217.

4. Bohatyrova, O., Bohatyrov, A. (2021) Legal basis for preventing deformation of personnel of custodial settings. *Philosophy, Economics and Law Review.* Vol. 1 (1), pp. 117–123.

5. VVP Ukrainy chekaie na ispyt na mitsnist? Yak vidreahuie ekonomika na dovhu viinu iz rf [Is Ukraine's GDP waiting for a strength test? How will the economy react to a long war with Russia]. URL: <https://economics.segodnya.ua/economics/enews/vvp-ukrainy-zhdet-ekzamen-na-prochnost-kak-otreagiruet-ekonomika-na-dolguyu-voynu-s-rf-1621201.html>. [in Ukr.].

6. Pro otsinku maina, mainovykh prav ta profesiinu otsinochnu diialnist v Ukraini [About the valuation of property, property rights and professional valuation activity in Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 12.07.2001. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy.* 2001. № 47. Art. 251. [in Ukr.].

7. Sanakoyev, D. B., Moroz, V. P., Neklesa, O. V. et al. (2022) Orhanizatsiya vvyavleniya ta rozsliduvannya finansovykh ta ekonomichnykh zlochyniv [Organization of detection and investigation of financial and economic crimes] : zb. metod. rekomendatsiy. Dnipro : DDUVS, 455 p. [in Ukr.].

8. Khakimov, R., Abduvasikov, Ab., Danyiuk, S., Parshyn, Y., Alkema V. Strategic Priorities of Intellectual Capital Management in the Enterprise. *Academy of Strategic Management Journal.* Print ISSN: 1544-1458; Online ISSN: 1939-6104/2019. 2019. Vol. 18. Special Issue 1. S. 1–5. URL: <https://www.abacademies.org/articles/strategic-priorities-of-intellectual-capital-management-in-the-enterprise-8694.html>

9. Myroniuk, R., Myroniuk, S., Kuntsevych, Iu. (2021) Features of public administration in the field of road infrastructure in Ukraine and taking into account the EU standards for its improvement. *Philosophy, Economics and Law Review.* Vol. 1 (1), pp. 86–96.

10. Miller, T. R., Taylor, D. M., Sheppard, M. A. (2007) Costs of Sexual Violence in Minnesota / Minnesota Department of Health. URL : <https://www.health.state.mn.us/communities/svp/documents/svcosts.pdf>.

11. Sanakonev D. B., Neklesa O. V., Yefimov V. V. et al. (2022) Alhorytm diy pratsivnykiv pidrozdiliv stratehichnykh rozsliduvan pry vuyavlenni ta dokumentuvanni kryminalnykh pravoporushen iz samovilnoho zaunyattya zemelnoyi dilyanky ta samovilnoho budivnytstva [Algorithm of actions of employees of strategic investigation units when detecting and documenting criminal offenses related to arbitrary occupation of land and arbitrary construction] : metod. rekomendatsiyi. Dnipro : DDUVS. 55 p. [in Ukr.].
12. Moroz, V., Brusakova, O., Karmaza, O., Vasylenko, V. (2022) Public Administration and the Protection of Private Rights: Questioning Its Recognition and Application Under Ukrainian Law. *Ius Humani. Law Journal*. [No 11(1), pp. 29–41. URL : <https://doi.org/https://doi.org/10.31207/ih.v11i1.294>.
13. Pro tsentralizovane materialno-tekhniche zabezpechennya orhaniv (pidrozdiliv) politysiyi, zakladiv ta ustanov, shcho nalezhat do sfery upravlinnya Natsionalnoyi politysiyi Ukrayiny [On the centralized material and technical support of police bodies (subdivisions), establishments and institutions belonging to the sphere of management of the National Police of Ukraine] : nakaz Natsionalnoyi politysiyi Ukrayiny vid 27.05.2015 № 506. URL : <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/10.html>. [in Ukr.].
14. Parshin Y., Parshina M., Yefimov V. (2021) Approaches to the development of the complex method of expertise at enterprises. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 1 (2), pp. 57–66.
15. Phillips, L., Votey, H. L. (1981) The Economics of Crime Control. Beverly Hills etc., pp. 24–33. URL : <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/economics-crime-control>.
16. Pro zatverdzhennya Poryadku vyznachennya shkody ta zbytkiv, zavdanykh Ukrayini vnaslidok zbroynoyi ahresiyi Rosiyskoyi Federatsiyi [On the approval of the Procedure for determining damage and losses caused to Ukraine as a result of the armed aggression of the Russian Federation] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 20.03.2022 № 326. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].
17. Pro zatverdzhennya Poryadku pryznachennya i vyplaty odnorazovoyi hroshovoyi dopomohy u razi zahybeli (smerti), invalidnosti abo chastkovoyi vtraty pratsezdatnosti bez vstanovlennya invalidnosti viyskovosluzhbovtiv, viyskovozobov'yazanykh ta rezervistiv, yaki pryzvani na navchalni (abo perevirochni) ta spetsialni zbory chy dlya prokhodzhennya sluzhby u viyskovomu rezervi [On the approval of the Procedure for the assignment and payment of a one-time cash benefit in case of death, disability or partial loss of working capacity without establishing the disability of military personnel, conscripts and reservists who are called up for training (or inspection) and special meetings or to serve in the military reserve] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.12.2013 № 975. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].
18. Pytannya deyakykh vyplat viyskovosluzhbovtiv, osobam ryadovoho i nachalnytskoho skladu, polityseyskym ta yikh simyam pid chas diyi voyennoho stanu [The issue of certain payments to military personnel, rank and file officers, police officers and their families during martial law] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.02.2022 № 168. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].
19. Pchelina, O. V. (2011) Kryminalistychno zabezpechennya vstanovlennya kharakteru ta rozmiru shkody, zavdanoyi ekonomichnym zlochynom [Forensic support for establishing the nature and extent of damage caused by an economic crime]. *Pravo i bezpeka*. № 1, pp. 183–187. [in Ukr.].
20. Reynolds, M. M. (1980) The Economics of Criminal Activity. The Economics of Crime. N.-Y. etc., pp. 27–70.

ABSTRACT

Yuriy Parshyn, Dmytro Sanakoyev, Yerbol Omarov. Some issues of determining damages and losses related to ensuring public safety and order under martial law. The authors have noted that there are problematic issues regarding the assessment of damage and losses related to the provision of public safety and order in the conditions of martial law. To date, there are no developed methods for determining monetary damages resulting from military operations. The attention has been paid to the fact that the specified problem is complex, therefore, calculations must be performed by separate constituent elements and segments. The emphasis has been placed on the fact that an individual approach and the development of individual models are necessary for the calculation of each constituent element.

The authors have proposed to take into account four components in order to determine and assess the involved damage and losses: human losses, costs for the payment of one-time monetary assistance, material losses directly to law enforcement agencies and costs for the disposal of damaged equipment and property. As the main concept in the calculation of human losses, it is proposed to adopt the one where the emphasis is placed on the qualifications of law enforcement officers and persons of rank and file. Payment of one-time cash assistance to employees of law enforcement agencies should be made on the basis of current regulations and documents, depending on the degree of injury (contusion, trauma, mutilation) received during the defense of the Motherland during the period of martial law.

The calculation of material losses should include material and technical resources, including security (control, alarm system), as well as office equipment, etc. In the calculation of losses of fixed assets, it is necessary to take into account what can be written off from the balance sheet: real estate, equipment, vehicles and other property belonging to fixed assets. An explanation of their features and calculation is given for each component.

Keywords: police, total losses, damage, assessment methods, indicators.